СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 123. Джерзи Сити, Н. Дж., середа, 28. травня 1930.

VOL. XXXVIII. No. 123. Jersey City, N. J., Wednesday, May 28, 1930. THREE CENTS.

ПОКУПЕЦЬ ТРУНКУ НЕ НАРУШУЄ ПРОГИБІЦІЇ

ВАЖНЕ РІШЕННЯ НАЙВИЩОГО СУДУ В СПРАВІ ПРОГИБІЦІЇ.

ВАШИНГТОН. — Найвищий Суд Злучених Держав видав тут нині рішення в справі Джеймса Фарара з Месечузетс, обжалованого за нарушення прогибіційного закона покупкою алькоголічного напитку. Федеральний уряд уважав сю справу за пробну, бо це вперше за цілий час існовання прогибіції пробовано покарати людину за купно алькоголю. Ця проба була для уряду невдала, бо Найвищий Суд заявив одноголосно, що по обовязуючому закону покупець алькоголю не поповняє ніякого злочину.

Своє рішення суд опер на самому змісті закона. Коли закон пропускає між вчинками, забороненими прогибіцією, купно алькоголю, то треба припустити, що законодавець хотів покупця пропустити. Зрештою закон уже існує десять літ, а уряд ніколи нікого за купно алькоголю не карав; значить, і уряд придержувався цього розуміння закона.

НОВИЙ ПРОГИБІЦІЙНИЙ СКАНДАЛ.

НАЧАЛЬНИК ПРОГИБІЦІЙНОЇ СЛУЖБИ І ЙОГО ПОМІЧНИКИ НА СУДІ.

СІЕТЕЛ (Вашингтон). — Велика лава федерального суду, котра розсліджує нарушення прогибіційного закона, постановила поставити перед суд Роя С. Лайла, прогибіційного адміністратора на стейти Ореґон, Вашингтон, Айдаго, Монтану й Аляску.

З ним станують на суді Вилієм Гвітні, його асистент і правний дорадник; Ерл Корвин, прогибіційний агент; Фрайент, заступник шерифа; та адвокат Меккині.

Всі вони брали або посередничили в хабарництві та заохороняли бутлегерів.

„СПІКІЗІ" — ПУБЛИЧНИЙ БОЛЯК.

ПЕРШИЙ РАЗ ПОКАРАНО ВЛАСТИТЕЛЯ ЗА УДЕРЖУВАННЯ „СПІКІЗІ".

НЮ ЙОРК. — Суддя Елсворт Гілі признав властителя одного „спікізі" та його послугача винуватцями нарушення стейтового закона проти удержування „публичного боляка". Обидва дістали по трицять днів арешту.

Свідком був прогибіційний агент, який зайшов до „спікізі" та казав собі дати килішок горівки й заплатив за нього 75 центів.

Цей присуд уважають дуже важним, бо за ним можуть піти инші присуди проти властителів „спікізів".

ВІДКЛАДАЮТЬ ФЛЬОТНИЙ ДОГОВІР НА СПЕЦІЯЛЬНУ СЕСІЮ.

СЕНАТ БУДЕ СКЛИКАНИЙ НА НЕЇ СЛІДУЮЧОГО МІСЯЦЯ.

ВАШИНГТОН. — На основі угоди між провідниками сенату та представниками президента Гувера сенат відложить тепер дальшу дебату над потвердженням фльотного договору. Для розглянення цього договору буде скликана спеціяльна сесія сенату десь на слідуючий місяць.

На засіданню сенатового комітету для морських справ велося переслухання в справі потреб воєнної фльоти Америки. Адмірал Стенлі, який ставав як свідок перед комітетом, виступив з гострою критикою лондонського договору; говорив він, що договір кривдить Америку, бо признає їй становище нижче від Японії. З ним виступали инші високі урядники американської воєнної фльоти з подібними зізнаннями.

КОНСУЛЯРНИЙ СКАНДАЛ ПЕРЕД СУДОМ.

АМЕРИКАНСЬКИЙ КОНСУЛЬ У ВАРШАВІ ПРИЗНАЄТЬСЯ ПЕРЕД СУДОМ.

БРУКЛИН. — Перед федеральним судом ведеться тут розправа проти Гарі Г. Гола, американського віцеконсуля у Варшаві, обжалованого за пачковання польських горожан до Америки на фалшиві пашпорти. З ним ставали як його спільники Моріс Баскін, Юда Фашик та Малка Шнифкер.

Гол признався до вини. Він заявив, що всі факти, розкриті американським прокуратором Линдейом Генрі, котрий їздив до Польщі на спеціяльне слідство, є правдиві. Гол оповів, що він стрінув Баскіна у Варшаві в 1929 році; Гол був тоді в грошевих клопотах і, не можучи вертати до Америки першою клясою, збирався вертати товаровим кораблем. Баскін тоді запропонував йому шахрайські маніпуляції з пашпортами. Гол дався втягнути й виставив Баскінови ряд фалшивих пашпортів, на котрі Баскін спровадив до Америки кількох польських горожан. Баскін заплатив за те Голови кількасот долярів.

З огляду на признання Гола суд має тепер тільки видати в його справі присуд. Його співобжаловані ще не признаються до вини.

МІСТО БЕЗ УРЯДУ КЛИЧЕ ВІЙСЬКО СТЕРЕГТИ ЙОГО.

ПИТМЕН (Ню Джерзі). — З огляду на те, що начальника поліції цього міста та двох полісменів і мейора міста заарештовано на домагання міського радного Николса, місто віднеслося до стейтового війська, щоби воно обняло місто та стерегло його, поки урядники не вийдуть на волю та не будуть могти спокійно виконувати свої урядові обовязки.

ЗГОРІЛИ В ПОВІТРЮ.

ТУЛЗА (Оклагома). — З місцевого воздушного порту Ґарленда піднявся нині зполудня на короткий лет літак з летуном і двома пасажирами. Відлітаючи з землі, літак мабуть зачепився за електричні дроти з електричним током великого напруження. Літак зараз станув у полумінн. Заки він осів, всі три особи, що на ньому їхали, вже були спалені на вуголь. Треба було робити спеціяльне слідство, поки стверджено їх ідентичність.

Все, що мав у життю, він віддав
Для одної ідеї,
І горів, і яснів, і страждав
І трудився для неї.

All he had in his life he gave up
For that one great ideal,
As he suffered and flam'd with his task;
All, to make it come real.

1856 1916

Іван Франко.

ПРОЛОГ ІЗ „МОЙСЕЯ"

Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздорожу,
Людським призирством, ніби струпом вкритий!

Твоїм будущим душу я трівожу,
Від сорому, який нащадків пізних
Палитиме, заснути я не можу.

Невже тобі на таблицях залізних
Записано в сусідів бути погноєм,
Тяглом у поїздах їх бистроїздних?

Невже повік уділом буде твоїм
Укрита злість, облудлива покірність
Усякому, хто зрадою й розбоєм

Тебе скував і запряг на вірність?
Невже тобі лиш не судилось діло,
Щоб виявило твоїх сил безмірність?

Невже задармо стільки серць горіло
До тебе найсвятійшою любовю,
Тобі офіруючи душу й тіло?

Задармо край твій весь политий кровю
Твоїх борців? Йому вже не пишаться
У красоті, свободі й здоровлю?

Задармо в слові твойому іскряться
І сила й мягкість, дотеп і потуга,
І все, чим може вгору дух підняться?

Задармо в пісні твоїй ллється туга
І сміх дзвінкий і жалощів кохання,
Надій і втіхи світляная смуга?

О, ні! не самі сльози і зітхання
Тобі судились! Вірю в силу духа
І в день воскресний твойого повстання.

О, якби хвилю вдать, що слова слуха,
І слово вдать, що хвилю ту блаженну
Вздоровлює й огнем живущим буха!

О, якби пісню вдать палку, вітхненну,
Що міліони порива з собою,
Окрилює, веде на путь спасенну!

Якби!... Та нам, знесиленим журбою,
Роздертим сумнівами, битим стидом, —
Не нам провадити тебе до бою!

Та прийде час, і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, впережешся Бескидом,

Покотиш Чорним морем гомін волі,
І глянеш як хазяїн домовитий
По своїй хаті і по своїм полі.

Приймиж сей спів, хоч тугою повитий,
Та повний віри, хоч гіркий та вільний,
Твоїй будущині задаток слізми злитий,

Твойому генію мій скромний дар весільний.

(20 липня 1905).

DEDICATION.

From "MOSES"
by Ivan Franko.

My people, tortured, and of strenght deflowered,
Like that appealing beggar at the cross roads
With human scorn, as if with scabs, all covered!

Your future frightens me and my soul renders;
From shame, which will incense next generations,
I cannot sleep — my bed is one of cinders.

Is it inscribed on some gigantic metal tables
For you to be the muck of all your neighbors;
The teams for pulling them all dressed in sables?

Are you forever destined with this vial
Of hidden anger, meekness, resignation
To those who have, with treachery and trial,

With irons sworn you into their alliance?
Are you not fated with that precious moment,
The day of your unmeasured might's defiance?

Have all those many hearts in vain been burning
For you with love, the noblest they could offer —
That sacrifice of soul and body's yearning?

Have heroes shed their blood to be just praised [in story?
Will not your prairies bloom with health and [beauty
And everlasting freedom shine with glory?

Are all the sparkles of your word vain, sterile;
Its power, mellowness, its wit and humor
And all which any soul needs to be virile?

And are your songs which ring with laughter, [sorrow,
To be forgotten with their loves' misgivings
And hopes and rays of happy gay tomorrow?

Oh no! You are not doomed just to dejection
And tears! I still believe in will, its power,
In your uprising day and resurrection!

If one could but create a time, a fraction,
And then a word which would in such a moment
Inflame the people into life and action!

Or just a song with fire and living passion
Which would grip millions and into their actions
Lend wings and lead them into self-expression!

Yes, IF...But we on whom all worries settle
And torn apart with doubt, with shame inflicted,
We are not fit to lead you into battle!

But time will come, once obstacles are hurdled,
When you will shine among the greatest nations;
Will shake the Cauca's while with Beskid girdled.

Black Sea will echo with your liberation
And you'll behold, once being your own master,
A home of joy and fields of consolation.

Therefore accept this song which, although cheer- [less,
Is full of faith and frank although not pleasant:
A debt to your great future, though not tearless.

To your great genius 'tis my humble present.

Transl. by **Waldimir Semenyna.**

Being a peasant's son, brought up on the hard peasant bread, I have felt it my duty to give the work of my life to the common people. Having been reared in hard school, I have in my childhood adopted two rules. The first has been this sense of duty, the second one has been the need of unceasing work. I have seen from mychildhood that nothing comes to the peasant unless through heavy toil; later I realized that to us as a race nothing will come without the price being paid for it; that we can expect no favors from anybody. Only what we will be able to get with our own labors will be really our own gain; and only what we will adopt from the cultural possessions of other races, also by our own labor, will become our property. It is for this reason that I have striven to assimilate for our people the cultural accomplishments of other races and to make other races acquainted with the life of our people.

I have always laid weight upon obtaining civil rights, as I knew that by acquiring these rights as persons the people at the same time acquire them for themselves as a race. And I myself in my activities have wished to be not a poet, not a scientist, not a publicist, but before all a man.

(From Ivan Franko's speech delivered at the concert given in commemoration of the 25-years' jubilee of his public activity).

МОСКВА НЕЗАДОВОЛЕНА НІМЕЦЬКИМ МИТНИМ ЗАКОНОМ

БОЛЬШЕВИКИ ЗАЯВЛЯТЬ ФОРМАЛЬНИЙ ПРОТЕСТ ПРОТИ НОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ НІМЕЧЧИНОЮ РОСІЙСЬКОГО ЗБІЖА.

МОСКВА (СССР). — Треба сподіватися, що радянський уряд заявить формальний протест перед німецьким урядом за збільшення ним митних поборів на збіжа, яке привозитимуть до Німеччини з Росії. Німецьке правительство значно підвищило митний податок на радянське збіжа, коли довідалося, що большевики плянують привезти до Німеччини 250,000 тон жита та ячменю. Тепер большевики продають своє збіжа в Скандинавії на 5 і навіть на 10% дешевше від гамбурських цін, що дуже непокоїть німецькі хліборобські кола.

Московська ґазета „Ізвєстія" робить порівнання німецьких митних поборів на російське й польське збіжа й приходить до висновку, що Польща поставлена в ліпше становище ніж Росія. Це порушує, на думку ґазети, російсько-німецький торговельний договір, підписаний 1925 року. Це може бути підставою до заявлення радянським урядом формального протесту проти порушення Німеччиною цього договору.

НІМЦІ ВБИЛИ ПОЛЬСЬКОГО ПОГРАНИЧНИКА.

МАРІЄНВЕРДЕН (Німеччина). — Недалеко села Нойгофен німецька погранична сторожа вбила одного польського офіцира-пограничника. Німці кажуть, що бійка з польськими пограничниками счинилася після того, як Поляки перейшли кордон і Німці хотіли їх арештувати. Перші Поляки почали стріляти, а потім Німці. В наслідок жвавої стрілянини поранено польського старшину так, що він скоро сконав.

Німецький старшина також дістав чотири рани, але вони не загрожують його життю. Державне міністерство справ закордонних, разом з пруським правительством, розпочало слідство в цій справі.

ВАРШАВА (Польща). — В районі села Опалене німецька погранична сторожа стріляла в польську сторожу. Одного польського старшину так тяжко поранено, що він скоро сконав. Двох инших пограничників Німці арештували.

Польська влада заявляє, що кров пораненого польського старшини знайдено на польській стороні кордону, а Німці його потім забрали до себе. Польське правительство заявило свій протест зприводу цього випадку й домагається від Німеччини звільнення двох арештованих польських пограничників.

МЕК ДОНЕЛД ПЕРЕМОЖЦЕМ.

ЛОНДОН (Англія). — Правительство Мек Донелда вийшло переможцем у справі своєї політики в Індії. Найбільший атак урядови довелося витримати зі сторони лівого крила своєї власної Партії Праці. Ліві посли нападали на уряд Мек Донелда за його імперіялістичну політику в Індії. У відповідь на їх напади представник уряду заявив, що в Індії нема широкого й орґанізованого революційного руху, а є лише звичайний вибух спорадичних анархічних заворушень, з чим уряд повинен боротися й бореться всіми можливими засобами. Більшість послів з заявою уряду погодилася.

Тепер на черзі стоїть новий іспит уряду Мек Донелда, коли буде обговорюватися справа безробіття, промислової кризи та допомоги безробітним. Тому знову очікують гострих нападів зі сторони лівих послів.

УБИТО 15 ІНДУСІВ.

РАНҐУН (Індія). — Тут прийшло до завзятої бійки між робітниками, місцевими Індусами, та робітниками з провінції Бурма. Коли місцеві робітники застрайкували, то на їх місце спроваджено страйколомів з Бурми. Тепер страйкарі рішили повертатися до своєї праці, а підприємці почали звільняти страйколомів. Це привело до того, що страйколоми затіяли бійку з тими, котрі поверталися до роботи.

Ця бійка захопила широкі кола ворогуючих між собою двох індуських ґруп і привела до загальної крівавої бійки між ними. В наслідок того зістало 15 робітників убитих й 250 тяжко покалічених. Поліція зпочатку трималася пасивно й лише під кінець вжила заходів і припинила бійку.

МАНЮ ЗАСПОКОЮЄ ЖИДІВ.

БУКАРЕШТ (Румунія). — Премієр-міністер Маню заявив кореспондентам чужинецьких ґазет, що протижидівська аґітація та демонстрації в Румунії майже припинені. Він запевняв кореспондентів, що взагалі в Румунії антисемітський рух не має глибоких корінів і не має багато прихильників.

На останніх виборах до парляменту на загальне число три міліони поданих голосів антисемітські ґрупи отримали 300 тисяч голосів. Нарешті Маню закликав Жидів вірити урядови й бути певними, що уряд не допустить до поґромів та переслідування Жидів, які в Румунії користуються повними правами нарівні з иншими національностями.

КРІЗА В КИТАЮ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Міністер фінансів націоналістичного уряду, Сунґ, післав телеграму президентови Кай Шекови, який тепер знаходиться при армії. В цій телеграмі Сунґ малює ситуацію на терені нанкінського уряду дуже тяжкою. Армія тепер знаходиться в тяжких боях з північними генералами, а в той час у запіллю її шаліють банди грабіжників та комуністів.

На закінчення телеграми Сунґ говорить, що лише скора побіда нанкінської армії може вратувати націоналістичний уряд від катастрофи. Брак коштів та ріжних засобів до провадження війни й державних апаратів може привести до упадку уряду й до ще більшої крівавої анархії в Китаю. Захоплені документи показують все зростаючу активність комуністів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи", Montgomery 498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЖИВ — ДЛЯ НАС.

Коли відмовили Іванови Франкови співробітництва в „Ділі", сказали йому на дорогу: „Іди й не признавайся, що ти Русин!" Проголошено його еретиком, радикалом і соціялістом і замкнено перед ним пороги українських видавництв і товариств. Це був такий удар для поета, що він хотів втікати до Америки, на Кубанські степи, або десь в світ за очі від тої України, що як раса „отяжіла, невстрійлива, сантиментальна, без гарту й сили волі, так мало спосібна для політичного життя на власному сміттю, а така багата на перевертнів усякого сорта".

Та голос мужицької землі пригадав йому, що мужицькі мозолі допомогли йому видрапатися на вершок, де видно світло, де пахне воля, де стоять вселюдські ідеали на те, щоби він відробив ті гроші, які зложила нещасна хлопська рука. Він то говорив до нього:

....Ти слуга нещасних!
Працюй для них словами і руками
Без бажань власних, без вдоволень власних.

І пішов Франко відробляти свій довг. На протязі довгої письменницької і громадської діяльности бачимо його, як він відробляє витрачений на нього хлопський гріш, як кровю свого серця змиває горе наше, як

....серед гвалту й гуку
Стоїть як дуб посеред бур і грому,
На згоду з підлістю не протягає руку,
Волить зломитися, ніж поклонитися злому.

Бачимо його, як він з надмірної любови до свого народу зносить усі наруги, а навіть те, що був час, коли на нього гляділи як на народного зрадника. Бачимо його, як шукає ліку на нашу підлоту, темноту й рабство, як намагається розжеврити й запалити наші душі, перетоплюючи вуголь в алмаз й запалюючи нас до ідеалу, високих змагань і віри.

Дотого куди Франко не глянув, усюди були в нас браки й діри. І було чому попасти у зневіру, коли невиличима недуга додавала ще журби й горя. Та це все не звело його з наміченого ним раз шляху. Життя коротке та безмежна штука, й тому й він намагається знайти відповідь на те, як треба його влаштувати, щоби мати з нього найбільшу радість. Розвязуючи це важке питання, приходить Франко до переконання, що задоволити людину й цілковито виповнити її зміст життя може тільки саме ота служба для нещасних, ота вірна служба народови, ота:

Суспільна праця довга, утяжлива,
За теж плідна, та головно — вона
Одна лиш може заповнить без дива
Життя людини, бо вона одна
Всіх сил, всіх дум, чуття, стремлінь людини
Жадає, їх вичерпує до дна.

„SEMPER TIRO".

"SEMPER TIRO".

„Ні, я не кинув каменярський молот,
усе він в моїй, хоч слабій долони,
його не вирве насміх ані колот.
І як невинно він о камінь дзвонить,
каміння грюк в душі мені лунає,
з душі-ж луна та співом виринає".

На боевому шляху України упав перший жовнір першого ряду першої чети камінярської сотні. Упав по боротьбі важкій, склонив сиву голову по метушні життевій, поклався на вічній спочинок по праці виснажаючій, кервавій, упав з піснею на устах, з окликом-напімненнем: „Vivere memento", із закликом: „Тільки ти придатний будь!". Не кинув Він камінярського молота. Той молот сам випав з Його колись сильної долоні. Вилім в скалі проломаний. На незарослі шляхи боротьби за волю і свободу країни перейшло пробитим виломом нове поколінне під відзвук гордих Ігоревих слів:

„Лучше зложемо голову в полі,
Аніж будемо каратися в неволі.
Відіпнемож ми коні з припону
Й помчимося до синього Дону,
Щоб шоломом води там зачерти,
Або копе зломити, й умерти!"

На переломі нової карти нашої історії, нашого народу і країни ще гремлять пушки, летять стріли каленії, риють землю кінські копита, стугонять гармати, падуть фаланги борців по волі і неволі, а Йому недовелось діждати кінця тих змагань, побачити висліди: чи ввійде наш нарід до обіцяної землі, чи може на ріці вавилонській серед побідних пісень тиранів виспівуватиме свою скаргу, думу невільницьку.

Тепер, коли тисячі падуть і гинуть, ми знаємо тільки одно:

На боевому шляху України упав перший жовнір першого ряду не з крісом, — а з молотом!

* * *

Родився Він в країні мертвоти і занепаду, під свист батогів тих, що катували Його рід, в країні рабів і невільників, де панує безпросвітня нужда, зависимість від гнобителів, що деморалізували віками гнобленого, обдираючи його не лиш з матеріяльного добра, але й почування людського достоінства, що придавили й пригасили в нім пошану до себе самого, довівши народ кінець кінців до того положення, коли вже не піднімаються ні протести, ні питання про честь. Виростав серед стонів, лірницьких пісень, придивлючись до галицьких образків, картин нужди, приниження, де заносить тільки хлопським потом і горівчаними випарами. Наймитом бачив свій народ, прикованим до землі, поділеної дрібно межами. А над тим наймитом в подертій свитині, що вдивлений в землицю і свою нужду майже зір втратив, не можучи піднести очий до сонця, — свистіли лиш батоги наставників, падали цинічні слова зграї марнотратників і очайдухів та клубились муравлища насікомих.

Бачучи те все на весні свого життя, вибірає Він собі званне **робітника-каміняря.** У землі, всеплодющої матері, благає він сили, щоб певнійше встояти в бою-праці, благає теплоти, що викликала би безмежню любов до людий, до братів. Девізом свого життя ставить працю без віддиху:

„Силу рукам дай, щоб пута ломати,
Ясність думкам — в серце кривди [влучать,
Дай працювать, працювать, працювати,
В праці сконать!

Молодість опромінює Його, весна життя сіє свої принади, вабливим посвітом стелиться перед Ним, а Він натягає робітницьку одежину і з запалом пускається на шлях борні, все повторюючи тільки одно:

„Лиш праця ржу зотре, що грудь [з'їдає...
Лиш в праці мужа вироблюєсь **сила,**
Лиш праця світ таким, як є, створила,
Лиш в праці варто і для праці жить!"

Над нашою країною згущаються тумани, у мряці тонуть села, ті тумани

„Розляглися по полях,
Щоб затьмити людям шлях,
Щоб закрити їм стежини,
Ті, що вгору йдуть з долини
В тую **кузню,** де кують
Ясну зброю замісць пут".

На сонце, до світла кличе Він братів:

„Ходіть, люди, з хат із поля!
Тут кується краща доля,
Ходіть, люди, порану —
Вибивайтесь з туману!"

Одначе прибите горем, обезсилене важкою працею, затяне туманом українське село не чує Його зову. Та поет не подадає в одчай, не зневірюється. Він знає, що щоби світло прогнало тумани, щоби ясність обняла країну-печеру, щоби рабами стряс дух волі, треба перш усього розбити міцну скалу, промостити дорогу... І ось Він з подібними собі бере в руки важкий залізний молот й починає розбивати скалу. Чує своє велике покликанне, чує з вершин свойого робітницького обовязку грімкий голос, що призиває до роботи, до геройської боротьби. Підносяться молоти, як водопада рев, як битви крик кровавий і пядь за пядю добувається пролім до широкої дороги, що скрита за скалою. Надлюдська, важка робота! В слід за камінярями несеться плач матерей, дітей і жінок. Та ніхто молота не випускав із рук. Удари їхніх молодів разв-враз вдаряють в твердий лоб скали. Сей гук і гриміт на досвітках збуджує сонних. Вони протирють очі, здивовано оглядаються кругом, питаючи: „Що це?" А в одвіт дзвенить і котиться кругом могутня, титанічна пісня першого каміняря, повна прометейського вогню, пісня про „Вічнього революціонера", що:

„Дух, наука, думка, воля
Не уступить пітьмі поля,
Не дасть спутатись тепер.
Розвалилась зла руїна,
Покотилася лявіна, —
І де в світі тая сила,
Щоб в бігу її спинила,
Щоб вгасила мов огень
Розвидняющийся день?"

Ось так свідомий свого великого завдання Каменяр кидає боеві гасла духової революції, кличе всіх на кервавий танок життя, напоминає своїм сердечно-щирим окликом громаду „вівере мементо", „бо лиш боротись значить жить!" В час війни і бою, в час велитенських змагань, коли нам хочуть ще міцніш закласти кайдани, ще тугіше звязати нас ланцами — колиб хто взивав до спокою, той зрадник або трус.

Іскри, що летять зпід камінярських молотів, де-не-де блимають блудними огниками серед темряви, та їх все більше і більше. Вже видно, що колись вони зіллються водно, запалахкотять смолоскипом, пожаром обнімуть всі українські серця. Під прапор гимну-протесту стануть ряди, бо

„Не пора, не пора, не пора
Москалеви й Ляхови служить,
.. ..
Не пора — за невигласків лить свою [кров,
.. ..
Не пора — в рідну хату вносити [роздор,
Бо пора се великая есть:
У завзятій важкій боротьбі
Ми поляжем, щоб славу і волю і [честь,
Рідний краю, здобути Тобі!"

Се справжній національний гимн, українська марсілєза, якої бадьорість і огонь загрівали до походу, до бою. Нині ми й не можемо як слід уявити собі революційности і гарту тієї пісні. Проти сльозавого, рабського „Мир вам, братя" — сеж така бомба на тихий супокій, подлу „миролюбивість тодішнього громадянства, сеж такий могутній заклик до походу вперед, до зрушення основ того „мира", до перевороту, що „Не пора!" можна зовсім сміло назвати українською марсілєзою.

Він не завертається взад:

„Що за нами, най на віки
Вкрие попіл життєвий!
Або смерть, або побіда!
Се наш оклик боєвий!
До відважних світ належить,
К'чорту боязнь навісну!
Кров і труд ось тут здвигне нам
Нову, кращу вітчину!"

Тільки вперед! Вперед до ясного сонця, вперед перебоєм, може й до „незвісних берегів". Сей оклик одначе — се не програма блукаючого лицаря, що тужить за пригодами; се сміливі гасла Того, що радить також:

„Патріотичний меч перекувати
На плуг — обліг будущини орати;
На серп, щоб жито жать, життя [основу,
На вили — чистить стайню Авгіову".

Се також геройство! Як боротись з мечем в руці, як гинути в січі лютій за славу і волю країни — се великий обовязок і почесне завданне, як молотом розбивати скали і мостити нові шляхи, як гоїти народні рани, таксаме почесним завданнем чистити стайню Авгіову. Правда, ті, що згинули в бою, вони

„...погибли як герої
І мученицький приняли вінець.
Їх смерть життя розбудить у народі.
Се початок борні, а не кінець,
Тепер народ в них має **жертви взір**
І ненастанний до посвят підпал;
Їх мерть будучі роди переродить,
Вщепить безсмертну силу — ідеал!"

* * *

Іван Франко се перш усього Каміняр першого ряду, що в ріжних фазах своєї творчости і громадської праці приймає ріжну стать: то плугаторя, то керманича, то громадського робітника, то народнього діяча-провідника, то проповідника, то вчителя, та все домінує в Нього головний камінярський тон, якого символ **молот,** а зміст— **праця.**

З хвилею, коли вже видно отвір в скалі, коли на новий шлях прямують нові ряди, коли чується, що незабаром вдарять в бубни, заграють у сурми, Він піднімається ще вижче. Віщий голос закликає Його до нового труду — післанництва:

....„Від отсеї хвилі
Ти мій! Про все, чим дос[ь] був, забудь!
Усе покинь, вір тільки моїй силі,
Мої слова нехай Тебе ведуть!"

І він спинається на стоки гір, на вершини, щоб звідтам говорити до свойого народу, щоб промовляти до тих молодих поколінь, що то виросли в пустині, не зазнавши ні важкого невільництва, ні справдішньої волі. Він хоч поет не віри, не надії, а певности, то всеж таки у великих хвилях находять Його сумніви, чи буде що з Його народу:

„Чи вірна наша, чи хибна дорога?
Чи праця наша підійме, двигне
наш люд, чи мов каліка та безнога
він в тім каліцтві жити-ме й усхне?"

Хіба це не витвір болю серця, сумніву й розпуки? З вершин, звідки розлягається широкий виднокруг, звідки обіймається свій нарід як цілість з його минувшиною і сучасністю, чи не може закрастися сумнів за його будущину? Той болючий, песимістичний акорд доходить до найвищого напруження у величньому „Мойсею":

„За дармо край твій весь политий [кровю
Твоїх борців. Йому вже не пишаться
у красоті, свободі і здоровлю?"

Той сам звук зневіри звенів вже й передше, бо всюди гниль:

„Пута знай дзвенять
І чахне дух серед зневіри й глуму,
Куди не глянь, усюди браки й діри,
Робив без віддиху, а зроблено так [мало,
І инших зогрівав, аж на кінці не [стало
У власнім серці ні запалу, ні віри".

Як результат такої дійсности родиться почування безсилля. Горячі думи і сміливі замисли безплодні, так що сам деколи немов знижується до рівня тоїж маси, бідної, нужденної, хиткої, що живе хвилинками, настроями. Се трагедія Мойсея.

В Його патріотизмі нема місця для особи — для своїх вигід, вдовілля, власного щастя, як рівнож нема місця для ідеалізації народу. Він бачить всі лихі сторони свойого народу, нераз картає його, нераз пламеніє благородним гнівом, збуджуючи стид, що революціонізує думку, що заставляє вглянути в себе й відродитись. Він бореться проти відємних прикмет, віками насадженого і привитого рабства, що пустило глибокі коріні в душі і мозки Українців. Жалом іронії ляпісує ті боляки й заставляє думати про власну і народню честь, гідність і достоінство. Коли виробимо в собі й піднесемо до належного ступня свою честь, гідність і достоінство, тоді доперва зможемо сказати, що

„Обриваються звільна всі пута,
Що вязали нас з давнім життєм".

* * *

Не є завданнем сеї статейки характеризувати поетичну творчість недостижимого Покійника. Ми мали на меті вказати лиш на боєво-визвольну сторону Його поезії, що нераз заливалась і болючими тонами за долю народу.

Помер Він великий, одинокий і самітній на тернистому шляху, упав перший жовнір перщого ряду першої чети камінярської сотні, згинув на щиті — може з тугою-скаргою: „Я не скінчу тебе, моя убога пісне!"

(**„Шляхи"**, Львів, 1916).

Михайло Мочульський.

УРИВОК ЗІ СПОМИНІВ ІВАНА ФРАНКА.

Уперше я побачив Франка мабуть у 1896 році зимою в „Академічній Громаді" на доповіді якогось студента про еміграцію наших селян до заморських країн. Я мало тоді слухав змісту доповіді, більше був занятий особою Франка. Він увійшов у кімнату, де читалася доповідь, у товаристві професора Олеськова. Наче сьогодна бачив його, так врився мені в память його тодішній портрет: він був середнього зросту, з гарним високим чолом; з трохи кучерявим рудавим волоссям; з рудавими невеликими вусами і сіро-сталевими очима. На його обличчу малювалися — розум й енергія. Очі й уста показували на впертість і завзяття. Він був у вишиваній сорочці. Одяг на ньому був невибагливий, навіть убогий. У поведінці був скромний, я сказав би навіть — трохи несміливий. Франко і Олеськів сиділи в гурті зі студентами. Коли скінчилася доповідь, була дискусія. Одні студенти були проти еміграції, вважаючи її тратою найкращих народніх сил; инші були за еміграцію, мотивуючи свою гадку тим, що люди на еміграції набирають ширшого світогляду й звичайно вертаються з еміграції з більшим заробітком та уряджують собі в краю кращі господарства. Франко, наскільки я тепер можу пригадати собі, не був противним еміграції селян, уважав тільки конечною потребою, щоби еміграція була добре зорганізована й мудро поведена. Він говорив спокійно, а коли натякав на галицькі порядки, то з іронією...

Квіток агави люди ждуть довго-довго. Аж прийде свій час, вистрілить з неї високий-високий стовбур і покриється тисячею запашних квіток. Отак і ми ждали довго, поки після Шевченка не зацвіла наша поезія й не покрилася безліччю запашних квіток — поезій Франка. Агава — це те Франкове нещасливе кохання, яке дало нам стільки запашних квіток — Франкове „Зівяле листя", але вічно зелене й запашне. „Зівяле листя" появилося чи не під кінець 1896 року і принесло Франкові лавровий вінок у дарунок.

Платон розказує, що колись людина була цілістю й що тільки за кару її розрізав Бог на двоє, а кохання — це не що инше, як власне змагання людини віднайти свою колишню половину. В отсій легенді й міститься золоте зерно правди. Кохання — це вічна пошука одної половини за другою під чарівні тони чарівничої скрипки. Коли половини знайшли себе й получилися, тони скрипки затихають. Колиж людина знайшла свою половину, але не получилася з нею, плаче скрипка сумно тужливо, поки не пірвуться струни, не розібється скрипка. І в нашого поета було нещасливе кохання й до кінця його життя добувало з його чарівної скрипки тони ніжні, тужливі, сердечні, — трагічні. Так і плили-плили отсі божественні тони з Франкової скрипки, поки не прийшла нищечком бліда, сухенька пані й не розбила його скрипки. Затихла чарівна скрипка, але відгомін тонів її ще й досі чарує наші серця.

Хто була героїнею „Зівялого листя" та инших любовних пісень Франка? Кому Франко сплів із своїх незаспокоєних мрій, срібної туги, серцевих тремтінь, такий запашний вінок пісень? Дехто каже в нас, що то Ольга Рошкевич натхнула нашого поета написати деякі пісні, а може й усі пісні „Зівялого листя", а пок. Володимир Гнатюк казав мені, що героїнею „Зівялого листя" є невідома нам ближче пані Зигмунтівська й на доказ показував мені Франків лист до нього з Ліпіка, в якому була згадка про неї. Нехай біографи шукають собі джерел Франкового натхнення, — ми тимчасом любуймося срібними відгомонами солодких тонів чарівної Франкової скрипки.

Мабуть тогож самого року побачив я автора „Зівялого листя" на радикальному вічу у ратушевій салі у Львові. За довгим зеленим столом сидів Михайло Павлик з невідомими мені товаришами і провадив віче. В салі стояли селяне, трохи молоді й дуже мало інтелігенції. Наближалися вибори до Державної Ради, отже треба було розбуркать маси. Саме тоді, коли я зявився, віче тільки що було почалося — промовців було обмаль і Франкові разу-раз приходилося промовляти Автор „Зівялого листя" підходив несмілою ходою до трибуни і промовляв, а селяне слухали його уважливо, потакували йому, сміялися, часом затискали кулаки, й оплескували його.

...

Д-р Володимир Охримович у своїх „Причинках до біографії й характеристики Івана Франка" написав, що Франко не був красномовцем. Я не міг би сказати цього про Франка. Я чув нераз Франка, як він промовляв на вічах, зборах, засіданнях і сходинах, і мушу сказати противне — він був красномовцем. Правда, він говорив спокійно, без патосу, без жестикуляцій, але слова його плили з його уст заокруглені, образні, закрашені іронією; плили й ворушили серце, переконували залізною льогікою розум. Франко як промовець не грав на людських душах лише лірикою; він не був демагогом; він оперував фактами, холодною дійсністю; коли треба, колов, пік, батожив, і переконував своїм розумом та мудрістю.

Від д-ра Василя Щурата, з яким Франко жив у Відні при Wipplingerstrasse в одній кімнаті в 1892—1893 рр., довідуємося, що Франко попав у важку невиличиму недугу, яка закінчилася проґресивним паралїжем ще в 1892 році. Як знаємо, розвиток проґресивного паралїжу позначується головне тим, що певні складові частини кори великого мозку поволі замирають. Коли починається paralysis progressiva, лікарі не знають сказати; вони знають лише, що разні ознаки виявляються аж по довгих роках після затроєння організму, — у декого після двацятипяти років. Але виразні ознаки й перший початок це не одне й те саме. Між ними часто лежить доволі довгий час. Через те, коли недугу помітять поблизькі люде, уже минув довгий процес її розвитку. Характерна ознака паралїжу — це його розвиток хвилястою лінією: погані часи чергуються з добрими. До перших симптомів проґресивного паралїжу належать між иншими — недуга очей, міґрена, змінливий настрій, ослаблення памяти, тощо. Не слід забувати при тім, що проґресивний паралїж у виїмкових людей має незвичайні риси. Коли тепер уявимо собі, з одного боку, що Франко знав, що він важко хорий; що нерви в нього були розхитані; що невідомий ворог, наче шашель, поволі точив його душу; а з другого боку, що йому жилося бідно й скрутно; що від своїх і чужих доводилося йому нераз проковтувати ущерть наповнену чашу гіркістю; що найкращі його мрії топтала холодна дійсність; що в житті мав він багато невдач і розчарувань, то зможемо розгадати неодну загадку в його житті й не будемо шукати ключа до розгадки його „податливости з природи" або в сторонніх впливах. Франко був надто великою індивідуальністю, щоб ходити чужими стежками, а коли в його житті ми маємо моменти сильного подражнення, нервовости, то їх появи слід шукати не деинде, лише в його організмі й в специфічному галицькому оточенні.

„На перелазі з р. 1896 на 1897 рік нас, — пише жартівливо поет про себе — як того старця на перелазі, заскочили дві собаки, дві елементарні пригоди, що забрали нам багато часу й сили: вибори й слабість". Поет занедужав тяжко й не виходив з хати „пару місяців". Він і понаписував тоді „в темній кімнаті, з зажмуриними, болючими очима" більшу частину своїх поезій, що пішли в книжечку „Мій Ізмараґд". — Тимчасом відбувалися вибори до австрійського парляменту й виборці з 4-тої курії виборчої округи: Перемишль-Мостиска-Добромиль, поетові прихильники йшли голосувати за посла із своєї округи — за поета. Недуга не дала змоги самому поетові поаґітувати за себе й він розіслав був лише своїм виборцям з 6 числом „Громадського Голосу" з дня 15 березня 1897 року кандидатську заяу п. н. „Браття виборці"!

Та й вибори тоді були в нас, — славні на цілий світ. Від куль погибло десять людей, штиками поранено трицять осіб, арештовано поверх девять сот осіб, і то на землі Східної Галичини й за те, що виборці не йшли голосувати лавою за правительственних баденівських кандидатів. „Вся переверзія і глибока десь у крові укрита погорда до простого люду, погорда до закону й законности у галицько-польських верховодів — пише поет — виринула тоді на верх як олива на воду." А сам же міністер внутрішніх справ, режисер тих виборів, Казимір гр. Бадені, щож сказав на це? Він сказав зі спокійним сумлінням: „Wybory w Galicjii odbywają się całkiem legalnie!"

А ті слова його впали не колинде, як саме в ту пору, коли повз поетові вікна у Львові гнали жандарі до тюрми день-у-день десятки покровавлених селян у важких кайданах; коли до „хворого, немічного й розбитого" поета „день-у-день і ніч-у-ніч надбігали розполохані „леґальністю" виборів міщане та селяне... благаючи поради й бодай захисту, переночувати їх та прогодувати кілька днів, поки минуть страховища леґальних виборів".

Очевидно, Бадені, який боявся допустити поета до університетської катедри, тим більше не схотів допустити його до посольської трибуни. Виборчі комісари вжили всіх заходів, і поет не був вибраний послом.

УКРАЇНА МОВИТЬ:

Мій сину, ти би менш балакав,
Сам над собою менше плакав,
На долю менше нарікав!
На шлях тернистий сам подався
І цупко по тернах подрався, —
Чогож ти иншого чекав?

Сам знав, що гола я і вбога,
І до мойого ти порога
Прийшов, захтів служить мені.
Ну, в мене слугам плати скупо,
А нарікать на мене глупо...
Просила я тебе, чи ні?

І що тобі за кривда сталась?
Що підняли на тебе галас:
„Не любить Руси він ні раз"!
Наплюй! Я, синку, ліпше знаю
Всю ту патріотичну зграю
Й ціну її любовних фраз.

Що проживеш ввесь вік убого?
Значить, не вкрав нічо ні в кого,
А чесно працював на хліб.
Тай те подумай ще, будь ласка:
Твойого я найкраща частка
З тобою враз не ляже в гріб.

ЯК БИ...

Як би само великее страждание
Могло тебе, Вкраїно, відкупити,
Булоб твое велике панування,
Нікомуб ти не мусіла вступити.

Як би могучість, щасте і свобода
Відмірялись по мірі крови й сліз,
Пролитих з серця і з очей народа, —
То хтоб з тобою супірництво зніс?

О горе, мамо! Воля, слава, сила
Відмірюються мірою борби;
Лиш в кого праця потом скрань зро-[сила,
На верх той вибеться із темної юрби.

Та праці тої, мамо, в нас так мало!
Лежить облогом лан широкий твій,
А кілько нас всю силу спрацювало,
Щоб жить, без дяки, в каторзі чужій!

Д-р Лука Луців.

ФРАНКО ПРО РІДНУ МОВУ В ШКОЛІ.

Ідеальною ціллю навчання рідної мови по думці нашого самого педаґоґа, директора д-ра Сабата є: 1) виплекати свідому любов і пошану до рідної мови, 2) загріти до читання творів свойого й чужого письменства, 3) розвинути критицизм та естетичний смак і сталий нахил волі до правдивої краси, по можности й до власної активно-творчої праці на літературній ниві та 4) взорами героїв направляти волю до ідейности, високих поривів та національних чеснот.

Кожний, що вчився рідної мови в середній школі, побачить, що не все в порядку і з пляном навчання цього предмету. Читач пригадує собі, що багато не „архитворів'' читано на годинах української мови (хождения, моленія, „драми'' й „траґедії''), якими ніяк не осягано щойно наведених цілей. Тому то вже від кількох літ самі вчителі призадумуються над зміною пляну навчання свойого предмету.

Іван Франко, хоч не був ні одної години практичним педаґоґом, ще перед пів століттям (1884 р.) подав дуже влучні гадки про „конечність реформи учення руської літератури по наших середніх школах'' в тій ціли, щоби „між людьми фаховими і щирими прихильниками нашого живого слова збудити над тим ділом поважну дискусію і проложити дорогу до реформи''.

Автор „Малого Мирона'', „Олівця'', „Shoen Schreiben'' (1879), „Грицевої шкільної науки'' (1883), та пізніше написаних творів, як „Учитель'' і „Борис Граб'', хоч і не був патентованим учителем, мав повне право забрати голос у виховних справах так дорогої йому молоді. Не вважати дітей дорослими людьми, „людьми в мініятурі'', не домагатися, щоби вони думали так, як люде'', а не „так, як діти'' — ось Франкові думки зперед пів століття про виховання дитини („Малий Мирон''), які сьогодні, підтверджені науковими дослідами вчених авторитетів над діточою душею, сталися загальною правдою народнього вчительства, бо-ж у „малих дітей'' світ вражінь обмежений, спосіб думання надто реалістичний. І нема права й розуму вимагати від них абстрактного думання, неопертого на ніяких вражіннях, ніякому особистому досвідові''.

Франко, як сам про це заявляв у передмові до збірки згаданих автобіоґрафічних оповідань, — показав нам „у загальних нарисах хід виховання сільського хлопчини перед 50-60 роками, починаючи від перших проблисків власного думання, а кінчаючи найвищими студіями середньої школи''. Автор „Мойсея'' з любовю змалював постать Омеляна Ткача, в особі якого народні вчителі бачать свій ідеал. Взором середнєшкільного вчителя є приятель Бориса Граба — Міхонський, який перед кількадесятьма роками вчив того, що так часто підкреслюється в сьогоднішніх методах навчання: „Власна думка! Власна духова праця, ось у чім властива ціль ґімназії! Головна ціль виробити память, порядне думання, систематичність, а нарешті і критичність''. Ці світлі постаті учителів стоять у Франкових творах побіч недбайливих своїх товаришів („Грицева шкільна наука''), а то й злочинних виродків („Олівець'', „Schoen Schreiben'' та „Отець гуморист'').

Ідейні, характерні, із самопожертвованням учителі — зуміють виховати й характерну молодь. „На розвою тіла й розуму не кінчилася виховуюча діяльність Міхонського; розвій моральної істоти чоловіка займав у нього трохи чи не найважніше місце''.

Такі педаґоґічні думки кермували Франком, коли він узявся писати статтю про реформу навчання рідної мови в школі. Що спонукало поета до цеї праці?

На початку зазначує автор, що йому часто приходилося вислухувати докорів М. Драгоманова, В. Антоновича та П. Куліша, що в Галичині такий кволий літературний та науковий рух серед молоді, що нема кому написати популярної книжечки про конституційні закони, про економічні та суспільні явища, про землезнання, тощо, хоч „Просвіта'' платила тоді вищий гонорар від Німців. Причина отого браку навіть „чорноробочих на словесній ниві'' лежала, на думку Франка, в „вадливім уряджению й ще вадливішім трактованню науки української літератури в наших середніх школах'', „Вадливе уряджения'' — це, по сьогоднішньому, невідповідний, злий плян навчання рідної мови, чи, як Франко пише, літератури, а „вадливе трактовання'', це недоцільна метода та непідготованість, а то й зла воля учителів. Тодішній плян навчання в ґімназіях „маловажив'' українську мову, призначуючи для неї по ґімназіях (з виїмком одної) тільки дві години й то надобовязкові. На цих двох годинах навіть найліпший учитель не міг навчити живої мови, бо „в 5. і 6. клясі ґімназії введено науку старославянської і староруської мови по хрестоматії Головацького''. „Кілько лиха, писав Франко 1884. р., й досі робить навчання старорущини по ґімназіях, баламутячи мову молодіжи, котра ще не научилася понилати і цінити свою бесіду''.

Плян цей давав можність учителям заявляти ученикам, що „хто хоче навчитися добре по українськи (руськи), той повинен виучити на память староруську й старославянську христоматію''. Ця „манія старославянщини'', по думці Франка, піддержувала москвофільство, будила погорду до своєї мови, „затроювала нашу діяльність та нашу мисль'', бо давала можність сподіватися „всього готового'' від Москалів. Народня поезія повинна по думці Франка заняти місце церковщини та статися для нашої молоді пропедевтикою рідної мови, історії й поезії.

Франко добре знав, що й найліпший плян буде без користи, якщо не знайдуться учителі, добрі педаґоґи, й фахівці, які зможуть його здійснити. Української мови вчили тоді історики, клясичні фільольоґи, катехити тощо, які „нераз знали менше, ніж учні''. Вчителі методою „тень-тень, аби минув день'', не було найконечніших підручників. На годинах поза граматикою учні читали щось з читанки та переповідали „своїми словами'', а „дуже красне'' виучували на память.

Не поминув Франко в своїй статті й питання про „письменні задачі'', які стільки праці спричинюють учителям і так часто не дають належних успіхів. Письменні вправи це перші способи володіння рідною мовою. За часів Франка поправлялося в них тільки похибки „против одного з 25 етимольоґічних правописів'', рідко коли прогріхи проти складні і ніколи не зверталося уваги на стиль вправи. Давалося теми „банальні й недорічні'', які не дозволяли розвинутися свобіднійшій, оріґінальній думці. Цікаво, що автор, згідно з поглядами найновіших дидактиків, радив виробляти стилістичний смак учеників не граматикою, тільки на аналізі стилістичної краcоти таких клясиків нашої прози — тоді ще живих письменників, — як М. Вовчок і О. Федькович. Вже тоді Франко протиставив „рутеністам'' — учителів инших мов, які цікавим своїм навчанням „свідомо перетягали наших хлопців від староцерковної нудоти в свої ряди''. Доказ, що в нас здорові голоси проходять без відгомону, бо нарікання І. Франка зперед пів століття може ще й сьогодні майже в цілости повторити українська дитина, що вчиться рідної мови.

Щодо самого пляну навчання цього предмету не має згідности навіть в теорії між самими україністами. Що правда, більшість педаґоґів бажає обмежити навчання старої й середньої доби, в основу навчання поставити твори письменників, а не „виклад'' історії письменства, також пізнали сьогодні, що навчанням граматики рідної мови не вивчиться учня поправно говорити, тільки, як цього домагаються методичні вказівки до програми польської мови в ґімназіях, видані польським міністерством освіти в 1923 р. — lecz przez ćwiczenia w umiejętności mówienia i pisania, — чого ще в 1884 р. домагався Франко. Та проте є ще й досі учителі, які простять учневі те, що він не вміє поправно сказати чи написати найпростішу думку, якщо тільки знає дату Остромирового Євангелія та поділ апокрифічних творів.

І справа підручників представляється дуже болючо. Нові досліди показують, що в навчанню правопису найважнішу ролю відіграє зір. Поправно пише тільки той, хто не думає про правила, хто змеханізував уже свої привички, добуті головно на основі зорової вправи. (Пор. Stanisław Szober: Zasady nauczania języka polskiego, 1923. ст. 125-30). Чи-ж можуть наші діти поправно писати, коли їм приходиться мати діло, подібно, як писав Франко, із 25, що правда, вже „фонетичними'' правописами!

При письменних вправах часто можна би повторити Франкові уваги, бо нема і сьогодні самостійности і свободи, якої домагався поет. Наша середня школа не може позволити собі на проби Шарельмана, та не всилі допустити хоч таку свободу, якою тішиться народня школа в „Методиці'' Б. Заклинського. Сьогодні вимагається, щоби на годинах рідної мови „витворювалася атмосфера щира, сердечна і радісна — інколи святочна, висока''. Учитель рідної мови повинен бути мистцем-творцем бо навчання є також творчістю. Чи може ним бути учитель, який не опановує сам навчального матеріялу? Який і сьогодні, як це було за часів Франка, „вміє менше, ніж ученики'', а часто, в народніх школах, які тепер мають заступити нижчу ґімназію, „не вміє навіть говорити по українськи''.

Франко перед пів століттям бажав „реформувати'' навчання рідної мови в середній школі в такому дусі, якого сьогодні домагається найновіша педаґоґічна думка, оперта на численних теоретичних досвідах і вимогах самого життя. На жаль, думка українського каміняра пропала безслідно у безвісті десятиліть. Пригадали ми її тут у тій ціли, в якій писав її сам автор: „щоби при помочі щирих прихильників нашого живого слова проложити дорогу до реформи''.

Правда проти сили! Боєм проти зла!
Між народ похилий вольности слова!

І всі ми вірили, що своїми руками
Розібємо скалу, роздробимо ґраніт,
Що кровю власною і власними кіст-
[ками
Твердий збудуємо гостинець і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ.

Книга — морська глибина,
Хто пірне в ній аж до дна,
Той, хоч труду мав досить,
Дивнії перли виносить.

Лиш праця ржу зотре, що грудь
[зїдає...
Лиш в праці мужа виробляєсь сила,
Лиш праця світ таким, як є, створила,
Лиш в праці варто і для праці жить.

Пісня і праця — великі дві силі!
Їм я до скону бажаю служить,
Череп розбитий — як ляжу в могилі,
Ними лиш зможу й для правнуків
[жить.

Кожда пісня моя
Віку мого день,
Протерпів її я,
Не зложив лишень!

.... Я син народа,
Що вгору йде, хоч був запертий в
[льох.
Мій поклик: праця, щасте і свобода,
Я є мужик, прольоґ не епільоґ.

ПРОТОКОЛ

НАРАД РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОГО УРЯДУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА,

які відбулося в днях 17—20 лютого 1930 р. в домі У. Н. Союза, 81—83 Ґренд вулиця, Джерзи Сиґі, Н. Дж.

(Продовження).

(22)

Щодо запиту тов. Питляра в справі відділу 70-го, то цей відділ був досі під безкритичним правлінням нашого бувшого помічника в гол. канцелярії, котрий за кілька чи кільканацять літ праці в самім центрі орґанізації не навчився як слід шанувати своє начальство і виконувати припоручення гол. управи цеї орґанізації. Річ в тім, що членови того відділу була призначена стипендія, яку відділ досі формально попирав. Коли прийшло до підписання чека, то бувший наш помічник, а секретар того відділу, відмовився підписати, чим унеможлив зреалізованне асиґнати тої стипендії. Вивязалася ситуація прикра так для стипендиста як і для екзекутиви, драчка, яка в такій поважній орґанізації не повинна мати місця. Лад завести могли тільки самі члени, але біда була в тім, що члени на мітінґи численно не ходили і многі за справу зовсім не знали тай довідалися, що якась біда є, аж коли отримали переступні листи розвязаного відділу. Наслідок був такий, що члени зійшлися, зрозуміли в чім річ і постановили наладнати правильні відносини до гол. управи в той спосіб, що вибрали инший уряд, рішилися на мітінґи точно ходити і всіми справами орґанізаційними безпосередно займатися. Головна канцелярія зробить все, що до неї належить, щоби допомогти членам тую постанову увести і відділ цей на дальше в цілости задержати.

З того, що досі в справі Сиротинця говорилося, можна догадатися, що ця справа ще й тепер недозріла до того, щоби її давати під голосованне через референдум. Вона до того дозріє аж тоді, коли ми знайдемо спільну думку і згоду, а передовсім фонди. До того прийшло би скорше, якби не теперішні часи „безробіття''. Всеж до розвязання тої справи дійти мусить, а може дійти скорше, ніж це нам в теперішнім успособленню здаватися може. По розпочаттю збірки фондів, які вже дійшли до поважної суми на ту ціль, справа станула так, що тільки вперед, а не взад поступати може. Ми зробимо все, що в нашій можности, щоби дійти до наміреної цілі. Щодо уваги д-ра Клодницького про кампанію, то, як уже з докладів головних секретарів знаємо, таких кампаній крикливих не робиться тому, бо практика показала, що се неприктичне, а то й небезпечне в теперішних часах, та мимо того тиха і постійна кампанія ведеться і бачимо, що орґанізація розвивається нормально. На мою думку не в тім річ, чи головна канцелярія веде голосну кампанію, але в тім, щоби ми всі, головні й місцеві урядники та члени, постійно за зріст своєї орґанізації дбали.

Увагу радного Стефана Слободяна, що я повинен був видати „маніфест'' до членів з нагоди мого вступлення до найвисшого уряду в орґанізації, уважаю за зовсім вмісну. Він має повну рацію, що це була відповідн анагода звернутися в цей спосіб до всего загалу членів. Однак такий мій акт можнаби двояко розуміти. Одні могли взяти це як корисний жест вимірений в користь орґанізації а другі моглиби це приписати порожній амбіції або гордости. А тому, що я чоловік скромний і звичайний робітник як і другі члени цеї орґанізації не хотів виступати інакше як мої попередники, а фактом є, що таких маніфестів хоч це є приняте в других орґанізаціях і установах, мої попередники не практикували.

Гол. радний Т. Михальчук вносить, щоби звіт головного предсідателя приняти так, як був зложений, а гол. радна А. Боївка попирає, з додатком уділення вотум довіря, що й одноголосно ухвалено.

Гол. радний Павло Стадник вносить, а гол. радна Марія Розуміло попирає, щоби приймити звіт гол. містопредсідателя Василя Гришка без дискусії з уділенням вотум довіря.

Гол. контрольор Григорій Пипюк вносить, щоби засіданне звернуло більшу увагу на ту точку звіту гол. містопредсідателя, в якій говориться про полагоджування непорозуміння у відділі 31-шім в Сейнт Клейр, Па., бо, оскільки йому відомо, то там справа не пішла так гладко, як ми зі звіту довідались, бо гол. містопредсідатель був наражений на неприємність зі сторони бувшого предсідателя Дмитра Капітули, котрий, хоч до того відділу не належить і не є тепер урядником, однак якимсь чудом знайшовся на тім мітінґу і то в характері оборонця чи речника тої сторони, котра спричинила бучу, задля якої много заслужений секретар того відділу чувся змушеним з уряду свого уступати.

(Далі буде).

ІСТОРІЯ ОДНОГО ВЕЛИКОГО БИЗНЕСУ.

Як Цигаретки Кемел Змінили Смак Нації в Куренню.

Одним з найбільш замітних розділів в історії Американського Бизнесу є історія зросту Цигареток Кемел.

В 1913 році, коли вперше появилися Кемелі, виріб цигареток був відносно малою індустрією. Займалися цим ділом десятки підприємців і дехто з них посилав на ринок навіть по кілька ріжних сортів. Деякі з тих сортів мали в собі виключно Домашні тютюни. Інші були всеціло Турецькі. Але були і спроби творити сумішку з цих двох родів тютюну.

В тих часах підприємці вигадували ріжні премії та всякі заохоти, щоби збільшити продажу. Давали з кожною пачкою цигареток прапорчики, відзнаки, килими, купони та образки спортових чемпіонів і артисток. Р. І. Рейнолдс Тобекко Компанія загадала виробляти новий рід цигареток і продавати їх на цілком новій основі. З першого дня своєї появи кожна пачка Кемелів мала на противній стороні таку заяву:

„Не глядіть за преміями або купонами, бо на них не позволяє кошт тютюнів, змішаних у КЕМЕЛ Цигаретках."

Творці Кемелів були цього погляду, що курцям ходить в дійсности о те, щоби мати добру цигаретку, а не якісь там „додатки". І цього погляду вони сміливо придержувалися і обстоювали його. Результатом цього був нечуваний ніколи в історії цигареток успіх. Кемелі швидко вибилися на провідну позицію і передовими вони є з того часу по сьогодні.

Тайною цього успіху була Кемелева зумішка. Тютюнові покупці Р. І. Рейнолдса поїхали на Близький Схід і там дібрали найкраще листя Турецького тютюну. Одночасно на великих ринках нашого Півдня інші покупці дібрали для Кемелів найкращий політок Домашнього тютюну. Працюючи з найбільшою терпеливістю, досвідчені тютюнові фахівці остаточно відкрили спосіб, як лучити природний, ніжний запах Турецького тютюну і вабливу силу Домашнього тютюну в добірній зумішці, що була лагідніша, більш приємна і більш вдоволяюча для курців, чим якийнебудь інший тютюн.

Чудову якість цьої прегарної зумішки зберігано на найвищому рівні протягом тих усіх сімнацять років, що минули з того часу, як Кемелі вперше появилися в торговлі. Відсвіжуючі прикмети Кемелів змінили в куренню смак цілої нації і зділали цигаретки популярними в десятках інших країн у цілім світі. — (Огол.).

ПОЗІР! БАЙОН, Н. ДЖ.! ПОЗІР!

До всіх Українських Товариств, Братств, Парафій і всего укр. громадянства в Бейон, Н. Дж.

Проситься усіх повище згаданих взяти участь в

ЗБОРАХ

котрі відбудуться

В ПЯТНИЦЮ, 30 ТРАВНЯ 1930

(DECORATION DAY)

В ГАЛИ ЦЕРКОВНІЙ ПРИ 25 УЛ. О ГОДИНІ 3-ТІЙ ПОПОЛ.

На сих зборах має порішитися справа Української Манифестації за Вільність України, котра має відбутися у Ню Йорку, та вибір делегатів, котрі заступатимуть Бейонську громаду в головнім манифестаційнім комітеті.

Зараз по сій справі візьметься справу непорозуміння, яке продовжається між **членами Укр. Ситизенського Демократичного Клюбу.**

Проситься інтересуючі сторони прибути та раз положити кінець тій незгоді, подати собі руки по братерськи, та взятись серіозно до праці, котра перед нами стоїть.

123-4 **КОМІТЕТ.**

ПОЗІР! JERSEY CITY, N. J., І ОКОЛИЦЯ! ПОЗІР!

ЗАХОДОМ ХОРУ ІМ. МИКОЛИ ЛИСЕНКА В ДЖЕРЗИ СИТІ

устроюється

ВЕЛИКИЙ МАЙОВИЙ БАЛЬ

В ЧЕТВЕР, ДНЯ 29-ГО ТРАВНЯ (MAY) 1930 РОКУ

В ГАЛИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ,

54 VAN WINKLE AVENUE, JERSEY CITY, N. J.

Первоpядна музика п. Юрія Бережняка при співучасти знаного капельмайстра і композитора п. Михайла Маїка з Пасейку.

Початок забави в годині 6.30 вечером. — Вступ 50 центів.

Всякі відсвіжаючі напої і перекуски найліпшої якости.

Поважані Громадяне! Як Вам відомо, Хор ім. Лисенка є одно з найбільш активних Товариств в Джерзи Сиги. При кождій нагоді уряджує патріотичні концерти в своїй місцевости як рівнож бере живу участь в позамісцевих манифестаційних виступах, а весь дохід віддає на ріжні гуманітарні і патріотичні цілі у старім краю. Тепер задумує наш Хор справити для своїх членів українські народні строї і власне з цеї забави дохід має бути обернений на ту ціль. Сподіємось, що Шановні Громадяне, як з долини так і з гори міста та з Лафаету вповні зрозуміють матеріяльну потребу цеї так важної справи і своєю присутністю підопруть громадно нашу забаву, тим більше, що цей баль припадає як раз перед американським святом Декорейшен Дей. — **Комітет Балю.** 120,3

Гість (у товаристві до сусідки): Я все говорю те, що думаю.

Сусідка: То тому ви такі мовчаливі!

Івась: Мамо, я хотів би піти до деатру бліх.

Мати: Шкода грошей! Покладися у ліжко, там також найдеш блохи.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Бр. св. Василія, від. 168, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічний мітінґ відбудеться дня 1 червня, в годині 2.30 сполудня, в гали п. Івана Ваверчака, 782 State St. Обовязком є кождого члена явитись на сей мітінґ. На мітінґу буде справозданне урядників за 6 місяців і другі важні справи. Не явившийся на мітінґ член заплатить кари 50 ц., а урядник 1 дол. — Гр. Дячишин, предс.; Теодор Іванило, кас.; Ник. Пащин, секр.

ЩИКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Юрія, від. 379, повідомляє, що звичайний місячний мітінґ відбудеться в неділю, дня 1 червня, в годині 12.30 в полудне, в гали парохіяльній при Оклей і Райс ул. На порядку нарад є важні справи до полагодження, отже проситься всіх членів прийти на мітінґ. Не явившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник 1 дол. — П. Сачавський, предс.; Г. Ониськів, секр.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ПОТРІБНО МУЩИН І ЖЕНЩИН

до продажі реальностей на передмістю. Добра нагода заробити гроші. Платня і комісове. Голоситись межи годиною 10 а 11.30 рано до **Court Square Bldg., 2 Lafayette Street, New York City, Room 1702.** 122-4

СТЕФАН КУШНІР пошукує брата **Івана Кушніра** з Єзуполі. Хтоби о нім знав, або він сам, нехай зголоситься на адресу: 122-3

STEPHEN KUSHNIR,
Box 255, Statesbury, W. Va.

ФАРМИ!

ФАРМА 135 акрів, 102 обробленої землі, 33 ліса, соняшна земля, великий потік і керниці, дім 12 кімнат, 4 кімнати на першім, а 8 кімнат на другім поверсі, пивниця, барна на корови, барна на 4 коні і ґарадж, дріб, [illegible] дійних коров, 6 ялівок, 200 курей, 300 курчат, 14 качок, 4 безроги і трактор та вся фармерська машинерія. Фарму виміняю за дім в місті. Хто хотів би зробити таку заміну нехай голоситься особисто до: 11-37

RH. D. FILANOWSKY,
Real Estate Broker,
92 Main Street, Flemington N. J.
Telephone: 332 L

ПОЗІР, РОДИМЦІ!

НА ПРОДАЖ ФАРМИ В СТЕЙТІ НЮ ЙОРК.

Родимці! Тепер є найліпший час купувати фарми тому, що є засіяні і засаджені. Маю кількадесять фарм, які хочуть старушки-фармері спродати або виміняти за праперти в місті.

ФАРМА 186 акрів, земля урожайна, 15 акрів ліса, гарні будинки, вода, 15 коров, 6 ялівок, 1 бугай, 3 гарні коні, 10 безрог, стадо курей, знаряди і машинерія. Ціна за все $6,000, готівкою $2,000.

ФАРМА 165 акрів, 20 акрів ліса, гарні будинки, 16 коров, 1 бугай, 4 коні, безроги і стадо курей, машинерія і знаряди, 3 гарні коні. Ціна за все $4,000 готівкою.

Фарми знаходяться в гарнім положенню, близько шкіл і костелів, маркету, місточок і міст як Rome, N. Y., де люде працюють по фабриках цілий день. Отже купуйте фарми в таких околицях, де можете легко спродати свої продукта. Пишіть нині або приїзджайте впрост до: 120-

JOHN F. MACIAG,
302 South George St., Rome, N. Y.
Telephone: 2231.

Листи можна писати в українській, англійській або польській мовах.

НОВІТНІ ГАЙДАМАКИ.

Чи чули ви, люде добрі, що то за признаки,
Що приходять в наші села якісь гайдамаки?
Та не тії гайдамаки, що по лісі ходять,
Але тії гайдамаки, що правду говорять.
Тай не тії гайдамаки, що бють і рублють,
Але тії гайдамаки, що за бідних дбають.

Ой вдарили гайдамаки в голосні дзвони:
„Збирайтеся, бідні люде, всі до оборони!
Бо то на вас наступають великі навали,
Ой бож то ми нашим панам на заваді стали.
Іде на нас тая сила, що все нас місила,
Від Богдана до Івана різала й душила".

„Хотіла нас тая сила взяти в свої руки,
І сякої і такої добирала штуки.
Зразу мовить: „Дай, Русіне, остатню рубатку,
За те тобі на головку дам конфедератку".
Русин того не принявся, вона як не крикне.
„Хоч загину, не спочину, аж Русь з світа зникне".

„А щоби нам швидше було три чверти до смерти,
То хоче нам тіло й душу на порох розтерти.
„Заберу вам вашу землю і ліси і ріки,
Будете ви в своїм краю жебрати навіки.
Та ще того мені мало! Де будуть зарібки,
Дам Мазурам, дам Хорватам, а вам ані дрібки.

„Та ще й того мені мало! Мусять ваші діти,
Ваші внуки без просвіти в темноті сидіти.
Та ще й того мені мало! Втопчу вас в калюжу,
На весь світ вас як „dzicz" руську облуплю й сплюжу.

Та ще й того мені мало! Я ще й вашу душу
Зломлю, спідлю, опоганю, до покори змушу.

„Заберу вам вашу гідність і почутте чести,
І будете з рабським сміхом мої сліди мести.
Наставлю вам депутатів з хрунівської ласки,
Відберу вам усі права, лишу обовязки.
Отак своє панування утверджу як камінь,
Та від моржа аж до моржа на вік віков амінь".

Ударили гайдамаки в голосні дзвони:
„Чи чуєте, люде добрі, тії відгомони?
А як може хто не чує, тверду шкіру має,
Бо не словом, але ділом ворог нам діймає.
А хто чує, най працює, рук не покладавши,
Бо що нині занедбаєм, пропало на завше".

„І ніхто най не говорить: „Своїм Богом піду".
Як вояки на команду ставайте до ґлїду!
Бо слабого, ще й самого, заклює й ворона;
Лиш громада, товариство його оборона.
І ніхто най не говорить: „Обійдесь без мене".
Як у брата горить хата, й на твою пожене.

„І ніхто най не говорить: „Що мені наука!"
Бо наука — мудра штука, міцніша від бука.
Вона тобі в пітьмі світить і гріє у студінь,
Вона тобі в смутку втіха і празник у будень.
Вона сила і богацтво і бита дорога,
В ній покривджених опора, слабих перемога.

„І ніхто най не говорить: „Я собі богатий".
Ануж колись прийде в бідних ще й хліба благати.
Ніхто не мов: „Не боюся! Що там по тривозі!"
Бо й небоя вовки зїдять на битій дорозі.
Тримайтеся, люде добрі, одної присяги:
Най відважний боязливим додає відваги!
Най розумний нерозумних на розум наводить!
Най богатий немаючим поможе, не шкодить!

„Тілько зрадник, запроданець, підлиза, пяниця
Най не сміє на порозі вашому явиться!
Най не має в вас привіту ні слова пошани,
Поки щиро не покаєсь, від зла не відстане.
А хто каяться не хоче і в злім дальше пацька,
То най того побиває погорда громадська".

От такі то гайдамаки скрізь по краю ходять,
От таке то вірне слово всім людям говорять.
А хто тее вірне слово добре в тямці має,
Той за себе й за всю рідну Україну дбає.
Бо те слово як пшениця, що ділами зійде,
А з тих діл нам і Вкраїні краща доля прийде.

(Жовтень 1903).

РЕФЛЕКСІЯ.

Важке ярмо твоє, мій рідний краю,
Не легкий твій тягар!
Мов під хрестом отсе під ним я упадаю,
З батьківської руки твоєї допиваю
Затроєний пугар.

Благословлю тебе! Чи ждать тобі ще треба
Поваги й блиску від будущини,
Чи ні, — одного лиш тобі благаю з неба,
Щоб з горя й голоду не бігли геть івд тебе
Твої найліпші сини.

Щоб сіячів твоїх їх власне поколінне
На глум не брало і на сміх.
Щоб монументом їх не було те камінне,
Яким в відплату за плодючее насінне
Ще при життю обкидувано їх.

Мовиш: „де нам взять Богдана?"
Тільки ти придатний будь
На святе, велике діло!
Загартуй думки і грудь
До високого літання
Ненастанно пробуй крил,
А Богдан прийде як сума
Ваших змагань, ваших сил.

Нині вчися побіджати,
Завтра певно побідиш.

БОГДАН ЛЕПКИЙ ПРО ФРАНКА.

Сорок літ, як Мойсей по пустині,
Він провадив нарід за собою.
В небо рвалися думи вірлині,
А життя вниз тягло, бо в долині
Бій завзятий кипів з темнотою.

Обриваються звільна всі пута,
Що вязали нас з давнім життєм:
З давніх брудів і думка розкута —
Ожиємо, брати, ожием!

—o—

Не ридать, а добувати
Хоч синам, як не собі,
Кращу долю в боротьбі.

—o—

Згинем, браття, або вгору
Піднесем свободи стяг!
Згинуть, — нам одна дорога,
Чи в кайданах, чи в війні,
Хто ненавидить кайдани —
Тому війни не страшні!

ПОЗІР! ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ., І ОКОЛИЦЯ! ПОЗІР!

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА В ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.
силами Т-ва „Боян" і „Луг", під управою Йосифа Букатй,

улаштовує

СВЯТОЧНИЙ КОНЦЕРТ

в память 14-тих роковин смерти ІВАНА ФРАНКА.
Члени Т-ва „Луг" відограють гарне і поучаюче представлення
„В ЧУЖІМ ПІРЮ"
Підгірянки, в 3-ох актах.

В ПЯТНИЦЮ, ДНЯ 30-ГО ТРАВНЯ (MAY) 1930 РОКУ
(DECORATION DAY)
В УКРАЇНСЬКІЙ ГАЛІ ПРИ СТЕЙТ СТРІТ.
Початок в годині 7-мій вечером.
Щоб дати спромогу бути кождому на тім святі, комітет знизив вступ до 35 цнт. і 25 цнт., а для дітей 10 цнт.

Сим запрошується усіх місцевих і дооколичних Громадян прибути на сю памяткову хвилю, щоб гідно вшанувати память смерти великого мужа Івана Франка. — **Комітет.** 120,3

УВАГА! НЮАРК, Н. ДЖ., І ОКОЛИЦЯ! УВАГА!

УКРАЇНСЬКИЙ АМЕР. ГОРОЖАНСЬКИЙ КЛЮБ
ПРИ 88 WEST STREET, NEWARK, N. J.

устроює

ВЕЛИКИЙ МАЙОВИЙ БАЛЬ

В ЧЕТВЕР, ДНЯ 29-ГО ТРАВНЯ (MAY) 1930 РОКУ
(DECORATION DAY)

В УКРАЇНСЬКІЙ ГАЛИ, 249 COURT STREET, NEWARK, N. J.

Музика добірна.

Початок в годині 6-тій вечером. — Вступ 35 центів.

Впов. Горож.! Обовязком кождого Горожанина прийти на сей баль і молодіж пішліть, будемо мати нагоду побачити більше число Американців, котрі спеціяльно на сей баль прийдуть. За добру вечеру і кухню ручимо.

123 **Комітет.**

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ЛОРЕЙН, О.

Писанка на Рідний Край.

Разом зібрано $35 і відослано до Обєднання з таким призначенням: $20 Рідній Школі, $10 інвалідам, а $5 політичним вязням.

На ту збірку зложилися слідуючі жертви:

І. Чмирид за книжку $1. За календарі по 25 цнт.: С. Радик, В. Махник, Т. Козопас, П. Литвак, Н. Сусяк, Т. Бобрівський, Теодора Кавяк, Г. Мендак, Ю. Ковалець, Юлія Кобилка.

Зложили на край: Д. Стах 2 дол. Б. Гащишин $1.50; по $1: Г. К. Стукайло, І. Чмирид, М. Кокотайло, І. Пінцура, Б. Фурдин, І. Гіль, о. П. Середа, І. Кащак, Н. Назіркевич, П. Леміщук, Р. Дільний, З. Долик, І. Задорожний, В. Мількович, М. Щурко, Д. Колачко, Я. Квасниця; по 50 ц.: І. Кузін, М. Запотічний, І. Бандирський, С. Радик, В. Лозінський, І. Дудяк, Д. Козопас, Г. Бейба, Ф. Кузан, В. Фурдин, І. Горбай, В. Іванега, Г. Дудусь, С. Кузма, Г. Мендак, Н. Гедзин, І. Бігун, Т. Яжик; по 25 ц.: Н. Кавяк, Т. Бобрівський, Н. Ковальчук, Н. Фрилик, І. Віняш, Жена Яцишич, Марія Гаворд, І. Саляк; Г. Гащишин доложив 25 цнт. — Разом зібрано $35.00.

Збіркою занялися: Г. Гащишин й І. Чмирид.

— Ти такий веселий! Що тебе так ущасливило?

— Народилися трійняки!

— Боже! То ґратулюю тобі!

— Мені не потребуєш ґратулювати. Трійняки народилися Канарчукові, а я його ніколи не міг стерпіти!

Гість: Вейтер, прошу мені дати бефстек, та не такий страшно малесенький! Я нервова людина, а кожда дрібниця денервує мене.

ВИПРОДУЄМО РЕКОРДИ

Окей-Одеон

OKeh-Odeon ELECTRIC

Рекорди Окей-Одеон є взірцеві і надаються на науку рідної мови для дітий, а на науку самих мелодій для старших. Щоби допомогти до закупна всіх рекордів, Базар Сурма пускає їх по таньшій ціні, ніж урядово оголошено, бо як хто замовить 10 рекордів Окей-Одеон за $7.50, то Сурма сплачує почту сам до всіх місцевостий Злучених Держав. Понизше подаємо повний список рекордів Окейн-Одеон.

10 інчів, 75 цнт.

15535	А я тоє дівча люблю, коломийка	Орхестра Гуменюка
15571	Анюся, полька	Орхестра М. Сербенського
15589	Баламуте	Українська Орхестра з Пасейку, Н. Дж.
15587	Бандура	Українська Орхестра з Пасейку, Н. Дж.
15577	Біда	В. Савіцький
15571	Бучацька коломийка	Орхестра М. Сербенського
15576	Вечірний дзвін	Евгенія Талпаш і М. Оленин
15550	В чарах кохання, вальц	Орхестра „Вільна Україна"
15554	В краю та в Америці	А. Давиденко, тенор
15588	Галичанка, коломийка	Орхестра Дмитра Корнієнка
15558	Галичанка	В. Барчанівна і І. Давиденко, дует
15540	Гвадзя, полька	Українська Орхестра
15547	Гей ну хлопці до зброї	Укр. Нац. Квартет
15542	Гей видно село	М. Зазуляк, барітон
15553	Гопак, танець	Орхестра П. Замуленка
15539	Де ти бродиш	Г. Шандровський і Тушнів, дует
15567	Дилова полька	Інструментальна
15553	Дівчино моя люба, коломийка	Орхестра П. Замуленка
15546	Дві жінки	П. Давиденко, тенор
15556	Дуб на дуба повалився	Д. Стеценко і М. Давиденко, дует
15570	Думка про старий край	П. Малец, тенор
15572	Журба Гаврилихи	Б. Савіцький і Оленин
15548	Закувала та сива зазуля	Нац. Укр. Квартет
15562	З Америки до краю	В. Барчанівна з хором
15547	За тебе, Україно	Укр. Нац. Квартет
15532	Зеленая рута, жовти . цвіт	М. Зазуляк, барітон
15565	Ірчик, пісня	С. Боднарчук
15589	Каменецька коломийка	Українська Орхестра з Пасейку, Н. Дж.
15541	Карі очи	Марія Машір, сопран
15572	Клопіт Микити з жінкою	Б. Савіцький і М. Оленин
15546	Кохання	Д. Стеценко і П. Давиденко, дует
15580	Кокотка полька	Орхестра Дмитра Корнієнка
15541	Колиб мені, Господи	Марія Машір, сопран
15539	Коли розлучаються двоє	Г. Шандровський і С. Тушнів
15561	Коло млина, коломийка	Орхестра П. Замуленка
15563	Коломийка	Орхестра Суровика
15587	Коломийка Тишицька	Українська Орхестра з Пасейку, Н. Дж.
15565	Колись дівчино мила, пісня	С. Боднарчук
15548	Комар	Укр. Нац. Квартет
15562	Козак відїзджає	В. Барчанівна і П. Давиденко, дует
15559	Лесиночька	Укр. Нац. Квартет
15570	Любовниця Петра	М. Оленин, сопран
15554	Любов	А. Давиденко, тенор
15585	Лугом іду, коня веду	Віра Барчанівна і І. Давиденко, дует
15595	Лучше було не любити і Кума	Віра Барчанівна і І. Давиденко
15592	Лучка зелена, танець	А. Барна і Ко.
15563	На Гончарівці, полька	Орхестра Суровяка
15566	На горах Манджурії, вальц	Л. Субота, сольо на гармонії
15569	Наша коломийка	Інструментальна
15578	Наша коломийка	Орхестра М. А. Сербенського
15551	На риночку, полька	Орхестра „Вільна Україна"
15590	На Україні	Орхестра Дмитра Корнієнка
15560	На вулиці дутка грає, коломийка	Орхестра Замуленка
15544	За зеленій траві	Л. Субота, сольо на гармонії
15573	Не хочу бути чоловіком	Б. Савіцький
15575	Невдача Панчихи, часть 1 і 2	Б. Савіцький і М. Оленин
15566	Не журись, полька	Л. Субота, сольо на гармонії
15592	Одрехівський танець	А. Барна і Го.
15582	Ох! Не люби двох	В. Барчанівна і П. Давиденко, дует
15534	Ой чомуж ти не такий, козак	Квартет П. Гуменюка
15535	Ой я собі козак лепський	Квартет П. Гуменюка
15557	Ой я козак, коломийка	Орхестра Замуленка
15555	Ой на горі чорна хмара	Український Хор
15558	Ой піду	В. Барчанівна і П. Давиденко, дует
15551	Оксана, коломийка	Орхестра „Вільна Україна"
15542	О Україно	М. Зазуляк, барітон
15537	Ой гиля білі гуси	М. Зазуляк, барітон
15543	Ой лопнув обруч	Укр. Нац. Квартет
15537	Ой не спиться, не лежиться	М. Зазуляк, барітон
15582	Пікнік	В. Барчанівна і П. Давиденко, дует
15585	По дорозі жук, жук	В. Барчанівна і П. Давиденко, дует
15545	Прометей	Укр. Нац. Квартет
15532	Пропала надія	М. Зазуляк, барітон
15560	Рідні пісні	Орхестра П. Замуленка
15584	Родина	Українська Орхестра з Пасейку, Н. Дж.
15588	Румунка, коломийка	Орхестра Дмитра Корнієнка
15578	Січовий козак	Орхестра М. А. Сербенського
15583	Січовий марш	Українська Орхестра з Пасейку, Н. Дж.
15549	Сива зазуленька	Укр. Нац. Квартет
15569	Сміх	П. Давиденко, тенор
15555	Сміло, брати	Український Хор
15577	Свячене	В. Савицький
15552	Тай орав мужик	А. Рогальський, барітон
15591	Танок з українських пісень, часть I і II	Орх. Дмитра Корнієнка
15593	Тече вода з під явора, часть I і II	А. Барна і Ко.
15579	Тете а тете, полька	Орхестра Дмитра Корнієнка
15580	Тремоло полька	Орхестра Дмитра Корнієнка
15533	Тропак	М. Зазуляк
15583	У. С. С. Марш	Українська Орхестра з Пасейку, Н. Дж.
15544	Українська коломийка	Л. Субота, сольо на гармонії
15540	Український танець	Українська Орхестра
15567	Український танець (шумка)	Інструментальний
15594	Українська полька і Гоп мої гречаняки	Орхестра Дм. Корнієнка
15568	Україно, мати, кат сконав	Укр. Нац. Квартет
15561	У пеклі, полька	Орхестра Замуленка
15573	Цигаи на толоці	Б. Савицький
15596	Чася мазурка і Солодка полька	Орхестра М. А. Сербенського

SURMA BOOK-MUSIC CO.,
103 Ave. A, New York, N. Y.
(межи 6-ою і 7-ою улицею).
PHONE: DRY DOCK 3782.

РЕЛІҐІЙНІ ОБРАЗИ

150 РІЖНИХ ОБРАЗІВ зі святими, в гарних красках, на добрім папері, розмір 15½x20 інчів. Ціна за оден з пересилкою 50 центів. За надісланнєм 15 ц. марками почтовими вишлемо великий ілюстрований катальоґ. Агентам і шторникам значний опуст. Замовлення посилайте на адресу: 47-56-

UKRAINIAN BAZAR
170 E. 4th ST., NEW YORK, N. Y.

О. Е. МАЛІЦЬКИЙ

АДВОКАТ
512 SOCIETY FOR SAVINGS BLDG.
Tel. Main 5720
CLEVELAND, OHIO,

САВТ САЙД ОФІС, ВЕЧЕРАМИ:
2191 PROFESSOR STREET
(напроти Українського Банку)
Tel. Atlantic 2054,

Lehigh Valley Excursion to Coal Regions

$3.50 Round trip to HAZLETON Audenried & McAdoo

SUNDAY, JUNE 1st
Special Train

Lv. Hudson Terminal 11.50 P.M. Sat., Lv. Exchange Place Sta., Jersey City 12.10 A. M. Lv. Newark (Eliz. & Meeker Aves.) 12.35 A. M. Ret. Lv. Hazleton 7.55 P.M., Audenried 7.39 P.M., McAdoo 7.35 P. M. (Standard Time).

Tickets at Exchange Place or Journal Square. Tel. information Bureau, Montgomery 7000.

ДІВЧАТА І ЖІНКИ:

Коли Ваш бюст плаский, нерозвинений, не тішитеся красою ані повабом, коли твар і инші части тіла занадто волохаті, або волосе ваше на голові рідке і випадає, пробуйте нашої методи ВІДМОЛОДЖЕННЯ. Пишіть по безплатні ІНФОРМАЦІЇ зараз до: **D. WROBLEWSKI & CO., 696 Wythe Ave., Brooklyn, N. Y. (S).**

famous the world over

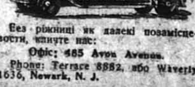
Pinaud's Shampoo

Leaves your hair lustrous, healthy, and not too dry!

At your favorite store — or send for free sample to Pinaud, Dept. M, 220 E. 21 St., New York.

ПЕРШИЙ УКР. ПОГРЕБОВИЙ ЗАКЛАД В НЮАРКУ І НА ОКОЛИЦЮ.
Ми робимо гарні похорони
ПО $150

Без ріжниці як далекі позамісцевости, кличте нас:
Офіс: 485 Avon Avenue.
Phone: Terrace 8882, або Waverly 1636, Newark, N. J.

ФАРМА 150 АКРІВ,

МУСИТЬ БУТИ СПРОДАНА ДО 14 ДНІВ З ПРИЧИНИ ПОДІЛУ МАЄТКУ.

75 акрів землі під управу, засіяної і засадженої, 50 акрів пасовиска і сіна, 25 акрів грубого ліса, овочевий сад, ріка, 10 дійних коров, 5 ялівок, 3 телят, 2 коні, 100 курей, 2 автомобілі, 2 вози, газоліновий мотор о силі 5 коней, знаряди і машинерія. Дім дуже добрий, 10 кімнат, нова барна і стайня і другі забудовання. Ся фарма се велика нагода, якої тяжко знайти і мусить бути спродана до 1 червня. Хто побачить сю фарму то певно купить її без надуми. Ціна $6,500, готівкою $3,000, решта на довгі дні сплати. На фармі нема ніякого морґечу. Голоситись:

K. F. KRYGIER,
570 Manhattan Ave., Brooklyn, N. Y.

ПРОДАЄ ДОМИ
в місті НЮ ЙОРКУ і околиці
Українська Фірма
С. ФЕСОЛОВИЧА І М. КОБЗІСТОГО
EXCHANGE REALTY CO.,
41 East 7th St., New York City.
Tel. Orchard 9677. 16-

DR. N. M. HNATYSHYN

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР-ХІРУРГ І АКУШЕР
2191 Professor St., Cleveland, Ohio.
Проти українського банку).
Телефон: Atlantic 2054.

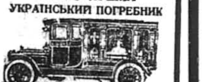
ВАСИЛЬ І МАРІЯ МУЗИКА

УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ

ДВА ОФІСИ:
NORTH SIDE: 2157 W. Chicago Ave.
Phone: Brunswick 7767 або 7768.
SOUTH SIDE: 4954 So. Hermitage Ave.
Phone: Hemlock 5500.
CHICAGO, ILL.

ПЕТРО ЯРЕМА
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ЗАНИМАЄСЬ ПОХОРОНАМИ В BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ.
129 E. 7th STREET, NEW YORK CITY
Telephone: Orchard 2568

PAINFUL CORNS

Loosen—Lift Out

A little known Japanese herb, the discovery of an eminent German scientist (Dr. Stickel) instantly soothes the corn, callous or wart, then loosens it so that shortly you can lift it right out. This new discovery called "Corn Fly" excites the white blood corpuscles to action and granulates the corn at its root so that it drops out and leaves no trace of scar or soreness.

You will also find "Corn Fly Foot Bath Powder" a boon for sore, tired or perspiring feet.

"Corn Fly" for corns, 35c, "Corn Fly Foot Bath Powder" 25c, and "Corn Fly Bunion Remedy" 50c, (all three—$1.10 value—for $1.00), are sold under a positive money-back guarantee by Hi-Gene Co., Newark, N. J., or local druggist.